

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D. Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

Mezger, Paul

Augustæ Vindelicorum, 1695

§. IV. Solvuntur fundamenta sententiæ negantis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74152](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74152)

luminis naturalis, quod duplex vinculum magis stringat, quam simplex, & duplex titulus præponderet simplici, melior erit conditio voluntatis suam libertatem possidentis, & si in dubio proprietatis possessor non est spoliandus re. possessa, voluntas quoque in dubio obligationis non est spolianda suâ libertate.

12. Ratio est secundò: quod prædicta Regula funderur in æquitate naturali, quæ æqualiter habet locum tam extra quam intra materiam iustitiæ, in foro tam interno quam externo; dicitur quippe æquitas naturalis, quod in dubio nemo præsumi debet obligatus. gloss. in c. cum juri, de regulis juris in 6. quod causa incerta non parit certum effectum, nec proinde lex dubia, de cuius existentia, promulgatione, extensione dubitatur, certam obligationem: quod debitum incertum non exigit certam solutionem, quod factum non præsumitur, donec probeatur, quod cum partium jura sint obscure, Reo potius est favendum, quam actori, & c. quæ omnia dictamina in hac una regula, melior est conditio possidentis, implicitè continentur. Nam da dubitantem, sitne voto obligatus, quia invincibiliter dubitat, num votum emiseric? Respondent plerumque Authores negatim: rationem rogati dicunt, quia factum non præsumitur, donec probeatur: votum est aliquod factum voventis: ergo, nisi probeatur, non præsumitur. Rursus: Lex incerta tam parum gignit certam obligationem, quam causa incerta certum effectum: sed votum dubium est lex & causa incerta: ergo. Item debitum incertum non exigit certam solutionem: sed voti dubii est incerta obligatio: ergo. Nil aliud, quam paulò post compendiosius volunt, qui dicunt: non te tenei voto dubio, quia tu es in possessione libertatis, & pro te stat præsumptio. Unde enim es in possessione, nisi quia certum est tibi competere & comperuisse libertatem operandi; incertum illudne existat, quod obesse potest libertati? Ans: In favore libertatis est periculum peccati, ideoque ceu pars non tuta deserenda. Contrà: In materia iustitiæ non est periculum peccati formalis, si titulo possessionis rem retineas, licet illa fortè sit aliena: ergo etiam in materia Religionis & voti non peccabo, si ex titulo possessionis libertatem retineam, tamen fortè à parte rei eandem meam libertatem voto constringerim.

13. Dubium tamen est, unde extra materiam iustitiæ cognosci debeat, pro qua parte stet possessio, pro lege, an pro libertate? pro delicto, an pro innocentia? Duplicem viam tradit P. Rosmer de consc. dub. quarum una magis deservit in dubio juris & legis, altera in dubio facti. Prima est, attendendum esse, an constet, id, quod inducere potest obligationem, esse positum, antequam dubium sit exortum, vel non? si prius, tunc eius obligationi non derogatur per subsequens dubium, sicque possessio stat pro obligatione legis, quæ certò existere præsumitur. Si posterius, possessio stat pro libertate, cui certum onus & obligatio ex incerta causa, lege, voto, imponi non debet. E.g. dubitas de solutione voti, quod emiseric non dubitas? possessio stat pro voto, quia eius existentia antecedit tuum dubium, ac proinde teneberis implere votum: si verò dubi-

tas, num votum emiseric, possessio est pro tua libertate, quæ dubium antecedit, & tunc non teneberis ad voti solutionem.

Altera regula potissimum pro dubio facti tradita à Th. Sanch. l. 1. in decal. c. 16 n. 13, est, pro illo stare possessionem, pro quo stat juris præsumptio, quæ solet pro illo stare, qui onus probandi transfert in Adversarium. Cujus regulæ ratio est: quod ille prudenter judicat, se esse in legitima possessione rei, vel actionis alicujus, ad eodumque suam conditionem esse meliorem, qui pro se habet tam verisimilem conjecturam, quæ meliori probatione non adductâ, habeatur pro veritate, & sufficiat ad faciendam fidem: sed talis est præsumptio juris: ergo. Quod etiam juris præsumptio stet ex illa parte, cui non incumbit probatio, inde est, quod ipsa præsumptio habeatur pro veritate; quæ de causâ probatio seu ostensio veritatis incumbit alteri parti, quæ pro se non habet juris præsumptionem.

Unde primò dicitur quis esse in possessione suæ innocentie, donec delictum probeatur, delictum enim & defectus non presumitur, sed demonstrari debet, & affirmanti incumbit probatio l. 2. ff. de prob. Secundò in dubio editi voti, vel juramenti, vel conditi testamenti non censetur aliquis vovisse, jurasse, testamentum condidisse; nam factum in dubio non presumitur, sed demonstrari debet, ut colligitur ex l. in bello. §. facta. ff. de capiviv. Tertiò, qui vovit, dubitat verò, an cum sufficienti deliberatione, vel animo se obligandi voverit, tenetur voto; quia tunc uti præsumptio, ita possessio est pro voto; juxta R. l. quæ habetur in gloss. l. in contrabenda ff. de regulis J. factum in dubio præsumitur, si illud de jure faciendum erat, aut communiter fieri solet, aut ex natura inest. Sicuti in posito casu ex natura & communi humano modo operandi inest, ut homo in gravi negotio, & oneris susceptione, uti est votum, deliberatè procedat. Si porro de possessione & præsumptione utriusque sit dubium, quod vinci, aut rationabiliter deponi non possit, tunc recurendum est ad Regulam juris: In dubiis pars tutior est eligenda. de qua infra §. 4. n. 17. Huic sententiæ tanquam veriori & dictamini rationis undequaque consentaneæ, & in praxi securæ subscribo. Nunc contraria fundamenta discutiamus.

§. IV.

Solvuntur fundamenta sententiæ negantis.

Ad argumenta ex ratione petita & ad l. II. & 16. III. Respondeo, quod possessio strictius accepta sit de rebus, quarum haberi potest dominium, etiam strictè acceptum: possessio communiter accepta sit de rebus, quarum haberi potest dominium, etiam latius acceptum; sicque homo est suo modo dominus & possessor propriæ libertatis & innocentie: sic pariter possessio strictè accepta fundatur in vero & riguroso jure, quod opponitur debito legali, idque continetur intra objectum iustitiæ: possessio communiter accepta fundatur in jure latius, & communiter, quod opponitur debito morali, & pervagatur materias omnium virtutum. Possessor possessione strictè accepta præsumitur verus dominus dominio stri-

atē sumpto : possessor verò possessione latè sumpta præsumitur verus dominus dominio latè sumpto : nam sicut ideo possessor rigorosè sumptus præsumitur verus dominus dominio rigoroso, quia possessio est effectus & signum domini, sic ideo possessor innocentie & libertatis præsumitur esse latè dominus, h. e. constitutus in potestate se gerendi pro innocente, & liberè operandi: quia possessio actualis innocentie vel libertatis consequetur hanc naturalem facultatem; ideoque est signum ipsius.

17. Ad quartum & sextum fundamentum Fagnani negatur suppositum, quòd pars, pro qua stat possessio, sit minus tuta (si ly tuta sumatur adverbativè pro *non tuta*, ut sumi debet) quòdque in illa sit periculum peccati formalis, seu formaliter operandi contra legem: nam titulus possessionis ritè intellectus & explicatus, fundatus in lumine & æquitate naturali est sufficiens, ut quis prudenter deposito dubio formet certam conscientiam de honestate & rectitudine operationis.
18. Ad quintum distinguo majorem: Tunc stat possessio pro lege, quando homo in instanti usus rationis obligatur servare præcepta Divinæ legis, sibi debitè promulgata, & intimata, concedo; secus, nego. Sed obligatur tunc ad illa servanda, quatenus sunt debitè intimata, & promulgata, concedo; secus nego minorem & consequentiam.
19. Ad 1. impugnationem Fagnani, nego consequentiam. Licet enim jura, quæ de possessione loquuntur, principaliter respiciant materiam justitiæ, & forum externum; quia tamen descendunt ex lege, ratione & æquitate naturali, quæ non tantum militat pro foro externo, sed etiam interno, non tantum pro materia justitiæ, sed etiam aliarum virtutum; idcirco quando nulla subest falsa præsumptio, locum etiam habent in foro interno, & materia aliarum virtutum, in qua tamen nullus sit strepitus fori contentiosi, est tamen quandoque litigium inter oppositas notitias & rationes fluctuantis & dubitantis conscientie, modo explicato in §. præced.
20. Ad secundum dico: Cùm reus in criminalibus pro se allegat præsumptionem innocentie, donec probetur nocens, idem est; ac si pro se alleget possessionem innocentie. Hoc ipsum intelligimus in foro conscientie. Quòd verò Regula de favore possessionis soli foro externo, altera de sequenda parte tutiori solo foro interno sit præfixa, neutriquam tolerari potest. Non illud prius: quia, ut dictum, forum internum conformatur externo, cum istud non innotitur falsa præsumptioni. Non hoc posterius: quia si ullibi, certè in tribunalibus judicium pars tutior & probabilior est eligenda, ut dicitur infra. Unde hoc pronuntiatum non modo non tutius, aut probabilius, sed ne quidem tutum, vel probabile existimo.
21. Ad tertium, nego adductum discrimen inter judicium forensè & conscientie, quòd in judicio conscientie debeamus dubia interpretari in peiorem partem. Authoritas S. Th. est extra propositum, & non eget explicatione, sed fidelis relatione: nam cit. q. 60. a. 4. cùm quæsiisset in titulo artic. *Utrum dubia sint in meliorem partem*

interpretanda (& quæstio est de dubiis circa proximum) objecerat sibi tertio loco: *homo debet diligere proximum, sicut seipsum: Sed circa seipsum debet dubia interpretari in peiorem partem, secundum illud Job. 9. Verebar omnia opera mea, &c. ergo. Et subjicit: sed contra est, quod Rom. 14. super illud: Qui non manducat, manducantem non judicet, dicit Glossa: Dubia in meliorem partem sunt interpretanda. Deinde ad objectionem tertio loco positam Respondet: interpretari aliquid in deteriorem vel meliorem partem contingit dupliciter: uno modo per quandam suppositionem; & sic cùm debemus aliquibus malis adhibere remedium, sive nostris, sive alienis, expedit ad hoc, ut securius remedium apponatur, quòd supponatur id, quòd est deterius: quia remedium, quòd est efficax contra majus malum, multo magis est efficax contra minus malum: (& ita viri boni volentes efficax remedium adhibere pro peccatis commissis, timent cum B. Job, ne etiam in bonis artibus à debita rectitudine deflexerint. Sed quid hoc ad rem?) alio modo interpretatur aliquid in bonum vel malum, diffiniendo vel determinando: (& hoc est ad rem) & sic in rerum judicio debet aliquis nisi ad hoc, ut interpretetur nunquamque secundum quòd est. Nec nos aliud dicimus, vel volumus fieri in judicio conscientie.*

Porrò ad lamentationes Fagnani & absurditates res objectas Respondeo, illas omnino vagari extra propositum, & in supposito falli: Reos nos agnoscimus coram DEO, non ad ore, sed iudicis: non agitur inter DEUM & hominem, sed inter legem dubiam & libertatem: neque enim let dubia DEUS est, sed statutum, de quo ipso quæritur, si tunc hic & nunc verè lex DEI, aut à Divina lege descendens. Si enim liquidum foret, DEUM hoc velle, præcipere, imperare, frustra nec sine grandi peccato nostram opponeremus libertatem, sed cùm hoc ipsum veretur in dubio, detitine de facto Lex DEI hic & nunc me obligans, DEUS ipse prudenti conscientie judicio hoc relinquit determinandum, & quòd ista prudenter judicaverit, ipse quoque suo Divino calculo ratum ac firmum habet. Unde in hoc Conscientie tribunali DEUS quoque judicium exercet, mediante conscientia nos obligans, turpia vitans, discernens dubia, honesta decernens. Sit v. g. pictor dubitans, an die festo licitè possit pingere? Scit esse legem DEI & Ecclesie, abstinendum ad opere servili; & si sciret pingere esse opus servile, frustra contra DEUM, ejusque legem suam obtenderet libertatem. Sed quia nescit, an pingere sit opus servile, pariter dubitat, an verè DEUS die festivo prohibeat actum pingendi: neque controversia vertitur inter DEUM & pictorem, quasi pictor velit excutere legis Divinæ jugum, aut litem movere de potestate jubendi (quod stultissimum æquè foret, ac impiissimum) sed inter legem ex una parte dubiè representatam, & libertatem ex altera parte de sui possessione certò representatam. In quo litigio conscientie munus est litem terminare, ex quid honestè agendum sit, definire, quòd si rectè & prudenter fecerit, DEUS ipse fecisse censetur.

Ad 1. Itaque Index in hac controversia est conscientia. DEO apud se nihil est obscurum. (ad 2.)

(ad 2.) est tamen nobis saepe obscurum, quid DEUS velit. Lex quoad se & ex parte DEI cognoscentis potest esse certa, quoad nos tamen incerta: nec ideo obligabit, nisi nobis sit sufficienter cognita & promulgata. (ad 3. & 5.) non sumus Titanes, qui DEO de cœli & terræ ac totius creaturæ dominio ac possessione velimus movere quæstionem. Supremum & antiquissimum Dominum quis nisi atheus dubitet? (ad 4.) pariterem cum Catholicis Acatholicis quæsierunt, cum DEO nullus. (ad 6.) hominem manutenendum esse contra DEUM in possessione peccati mortalis verè nunquam cecidit in mentem hominum, nisi

forfan adversarii objicentis. Ad quid ergo hæc lamenta? nec reliqua absurda n. 4. objecta sunt majoris momenti. Nam licitum esse operari cum conscientia præticè (quod addendum fuisset Fagnano) dubia nemo ex nostræ sententiæ Authoribus unquam dixit. Effatum illud Pontificium, in dubiis tutiorem partem esse eligendam, ludibrio non exponitur, neque à frequentè praxi excluditur: quò modò autem sit intelligendum in allegatis autoritatibus SS. Canonum, mox art. seq. dicemus. Utrùm quæstiones ex regula possessionis sint rectè, vel, ut adversariis videtur, ridiculè decifæ, patebit ex §. 2. sequenti.

ARTICULUS IV.

Quomodo in dubiis sit tutior pars eligenda?

SUMMARIUM

1. Illa regula, quòd in dubiis sit pars tutior eligenda, non est tantum particularis, vel de consilio.
2. Sed etiam de præcepto in certa acceptione.
3. Respondetur ad c. ad audientiam, & alia de homicidio.
4. Respondetur ad c. illud de Cler. excomm.
5. Exponitur c. juvenis de sponsalibus.
6. Exponitur c. inquisitioni de sentent. excomm.
7. Respondetur ad Clement. Exciat.
8. Concordia diversarum Juris regularum.
9. Quid dicendum in dubio legis & censura?
10. Quid in dubio solutionis, depositi, perditii?
11. Quid in dubio obligationis ratione tenuis beneficii?
12. Quid in dubio, an beneficium vacaverit mensè Papali.
13. Quid in dubio etatis requisita pro SS. ordinibus, aut jejunio?
14. Quid in dubio legitimisationis?
15. Quid in dubio temporis pro inchoando, vel finiando jejunio?
16. Quid in dubio peccati commissi, vel confessi?
17. Quid in dubio reservationis, vel jurisdictionis?
18. Quid in dubio baptismi, ordinationis, consecrationis?
19. Quid in dubio impedimenti?

§. I.

Hæc regula aliâ Juris Canonici capitula exponuntur.

Volunt aliqui, hanc regulam juris continere solummodo consilium, non præceptum. Ita Suar. tr. 5. de censur. disp. 40. sect. 6. n. 9. Malderus l. 2. q. 19. a. disp. 87. Moura de incantat. op. l. sect. 1. c. 5. n. 2. Alii hanc regulam limitant ad casus in Jure expressos, quod Naldo & Viguero tribuit Diana t. 4. tra. 3. resolut. 3. Neutra opinio satisfacit. Non prima: quia sic ista regula non magis esset data pro dubiis, quam pro certis: cum etiam in certis, ubi pars utraque est tuta & recta, de consilio sit, facere, quod tutius, melius, perfectius est: atqui jura dant istam regulam pro sedandis & componendis conscientis dubiis, ad vitandâ graves remorsus conscientie: ergo. Non secunda: quia hæc regula in Jure traditur, ceu remedium universale pro componendis [ut dictum] dubiis conscientis: utie R. P. Mezg. Theol. Schol. Tom. II.

nim frequentissimè contingit, conscientias fluctuare; ita pariter opus est regulâ quâdam universali, quâ conscientia dubitanti consulari.

Dico igitur cum Joan. à S. Thoma disp. 12. 2. a. 4. n. 12. & CæsarAugust. disp. 209. dub. 5. n. 114. aliisque, hanc regulam debite intellectam esse de præcepto. Intelligenda autem est primo, de parte tutiori, non comparative per respectum ad partem tutam, sed adversativè per respectum ad alteram partem non tutam. Nam in parte non tuta est periculum peccandi: sed quisque tenetur vitare periculum peccandi: ergo tenetur eligere partem adversativè tutiorem, & relinquere partem non tutam, sed adversativè minus tutam. Quia vero nemo obligatur amplecti meliora, certiora, perfectiora; ideo non est præcepti, sed consilii sequi partem comparative tutiorem. Intelligenda est secundo in dubio pratico, quia in hoc una pars semper habet annexum periculum peccati formalis, quæ proinde relinqui debet. Tertio in dubio speculativo, priusquam ad illud vincendum, vel deponendum debita diligentia fuit adhibita; vel Quarto: Cum non adest sufficiens ratio dubiam conscientiam prudenter & præticè deponendi; tunc enim sequens partem minus tutam committeret se periculo peccati. Quinto: Cum electio partis tutioris expressè à jure præcipitur, ut in c. ad audientiam de homicidiis &c.

Unde etiam colliges, quid ad jura contra nostram sententiam adducta sit dicendum. Nam ad dictum c. ad audientiam. c. significasti. c. petio. de homicidiis. Respondeo i. cum Herinck propter reverentiam SS. ordinum & ministerii altaris specialiter constitui, ut tunc dubitans, an ex sua percussione sit secuta mors percussit, se gerat tanquam irregularem, non obstante possessione innocentia, quæ dispositio tanquam odiosa ad alios casus non debet extendi, siquidem odia restringi, & favores convenit ampliari, & in parvis benignior interpretatio est facienda. per Reg. 168. ff. de R. I. Afferit autem Summus Pontifex in prædictis capit. illam regulam, In dubiis &c. non tanquam legem necessariam hic & nunc ita statuendi, sed tanquam rationabile motivum illum irregularem declarandi, qui alium percussit, quamquam dubium esset, an ex ejus ictu obiisset. Respon-